

— Hé-kám!

— No, mi az? Mi az?! — riadt föl első álmából az asszony.

— Nem hallod? Áll a szerkentyű!

Félreérthette a néni az éjszakai bejelentést, mert készségeskedve megkérdezte:

— Akkó' hát... odaforduljak?!"

Hasonló tréfás történeteket kínál a *Mosolygó Tisza mente* című könyv, mely nemcsak néprajzunkat, de az olvasókat is gazdagítja egy értékes gyűjteménnyel.

SÁRVÁRI V. Zsuzsa

AZ ÉLETRE OCSÚDÓ GYEREKKOR

Boško Ivkov: *Jeza*, Nolit, Beograd, 1982.

Egy bácskai nagyközség életébe enged betekintést Boško Ivkov kisregénye. A Zombor közelében fekvő Sztapár jelenik meg egy fájdalmasan szép lírával átítatott gyerekkor történetének keretében. Nem helyrajzi, mindenekelőtt lélektani megvilágításba helyezve a falu mélyréteget, mely az alig éreztetett új világban is megtartotta a szegénységnek patriarkális életformáját. Hiedelmekkel, babonákkal és egy szombatos szekta állandó jelenlétével, amely a Termelő hatalmát fölébe emeli minden földi nagyságnak. Mindez a visszaemlékezés kódéből jelenik meg a regény lapjain, a clairobscur sötétén villanó fényeivel, de egy nagyon is határozott, reális talajon. És annyira csupán, amennyit az első személyben írt gyerekkor megjelenítése megkíván. A serdülő fiú életérzése és a légszomjjal küzdő Ujo haldoklása az a párhuzam, amelynek vonzó és taszító drámaisága az említett lélektani mozzanatokat végig ébren tartja. Élet és halál váltakozó kettősségében.

Ami egy kis mozgalmasságot visz ebbe a költői állóképbe, az első szerelem alig észrevehető jelentkezése a háttérben és örömteli, diadalmas győzelme a regény végén. Pedig Kaja, a kislány kezdettől fogva ott van, csak a nyomasztó részvét, az Ujo iránti szenvedés miatt, csupán egy-egy pillanatra jelenik meg, olyankor azonban az ébredő szerelem napsugara mindent elönt.

Tulajdonképpen nem történik semmi Ujo szenvedésén és halálán kívül, a regényben mégis benne van egy falu élete. Elég, hogy a sötét moziban az önkéntes tűzoltó odaszorítsa sisakos fejét a fiúhoz, Ujo halálhírért közölve, vagy kijöjjön álmosan és dühösen szobájából a patikusnő, vagy undorával küzködve a borbélyt lássuk, aki a halott Ujót jött borotválni, s a valóság elemei máris étellel jánják át a fájdalmas tünődések úfjai futamait.

A könyv fülszövege egy gyerekkor rekviemjének mondja Ivkov regé-

nyét. Én inkább a küzdelmet érzem, az életre ocsúdás visszafojtottságának ikényszerét, s korántsem a tündéri gyerekkor siratását. Ebből a gyerekkorból csak kitörni lehetett, s a szűkre szabott tér és idő relációjában el is árulja magát minduntalan az élet igénylésének vágya.

A szép mondatok elégius hangja nem csökkenti ezt a vágyat. Viszont a naiv festőre emlékeztető, aprólékosan részletező előadást gazdagon aláfesti, egyéni jellegének erős hangsúlyt adva.

Szöveg és kompozíció egysége, egy-egy kissé aránytalannak tűnő fejezet ellenére, például a Jézust idézőben, nemcsak a konszenzus végig egyenletesen tartott viszonyára mutat, de az egyénien megmunkált stílusnak is tükröképe. A mai szerbhorvát próza legszebb példáira emlékeztetve. Mégse a modernségét dicséreném, hanem annak a végig énezhető igénynek a jelenlétét, amelyet Boško Ivkov önmagával szemben támasztott. És hogy ez az igény mégis modern és európai, a dolgok természetes velejárója.

Persze, ez is magától értetődő, hiszen Ivkovot, mint irodalomkritikust ismertük meg másfél évtized előtt, olyan rangos folyóiratokban, amilyen a *Letopis*, amelynek ma ő a szerkesztője. S ha a helyét kell megkeresnünk a szerbhorvát prózában, akkor az ott lesz nyilván valahol Crnjanski és Danilo Kiš szabadon áradó írásművészete között. Róluk írta különben legszebb esszéit a néhány év előtt megjelent tanulmánykötetében.

Ami azonban rám oly megvesztegetően hatott, az a helyrajznak s a falusi életformának megannyi velünk közös jegye. Nemcsak az otthoni tájat varázsolja elénk a Mosztongával, a Fernbach-szállással, s a Szentiván fölött lenyugvó nappal. Közös szavak és kifejezések rengetegével találkozunk a szövegében. A vidék népeinek egymásra tett hatása eddig talán Boško Ivkov regényében mutatkozik meg a legeklektikusabban. Az együttélés közös múltját is lépten nyomon bizonyítva, függetlenül a különböző nyelv külön világától.

Ez azonban már az összehasonlító tudomány hatáskörébe tartozik, míg én csak az elbeszélő, a szépíró Boško Ivkov bemutatására vállalkoztam.

HERCEG János

TANULSÁGOS KINCSKERESÉS ÉS A VILÁG BONYOLULTSÁGA

Krekovics Ferenc: *Aranyfényű napok*, Forum, Újvidék, 1983.

Guelmino Sándor: *A nebuió könyve*, Forum, Újvidék, 1983.

Az összehasonlítást szinte kínálja a két fedőlap hasonlatossága: mindkettőn egy-egy gyermekpár látható. Az *Aranyfényű napok* cím alatt, lilás ernyő alól egy fiú és egy lány néz ránk kíváncsian, míg *A nebuió könyve* sárga keretében egy lányka vet gáncsot (és húzza a haját) egy fiúnak,